

17.04.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : -
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.3.2024/227
Karar Numarası : 2024/315
Başvuran : Resen İnceleme
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Metsan İnsan Kaynakları Depoculuk Otomotiv San. ve Tic. Ltd. Şti.
Muhatap Adres : Kuzey Mah. Coşkuner Sok. No:8/A Körfez/Kocaeli

I. KONU

1. Ankara’da özel halk otobüsüne binmek isteyen engelli vatandaşa otobüs şoförünün: “*İN aşığıya. Şimdiye kadar bindiğine say. Sen bir de sağlam olsan bize ne yapardın kim bilir.*” şeklinde söylemde bulunarak vatandaşı otobüse almamasının ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Sosyal medya platformlarında ve yazılı basında Ankara’da özel halk otobüsüne binmek isteyen engelli vatandaşa otobüs şoförünün: “*İN aşığıya. Şimdiye kadar bindiğine say. Sen bir de sağlam olsan bize ne yapardın kim bilir.*” şeklinde söylemde bulunarak vatandaşı otobüse almadığına ilişkin haberler yer almış ve video paylaşılmıştır.

3. Bahsi geçen videoda engelli vatandaşa yönelik davranışların, kamuoyunda tepkilere sebep olduğu gözlemlenmiştir.

4. 20/4/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “*Kurumun görevleri*” başlıklı 9’uncu maddesinde yer alan “*İnsan haklarının korunmasına, geliştirilmesine, ayrımcılığın önlenmesine ve ihlallerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapmak; İnsan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” görev ve yetkisi kapsamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 2/11/2023 tarihli ve 2023/846 sayılı Kararı ile bahse konu olaya ilişkin resen inceleme süreci başlatılmasına karar verilmiştir.

5. İnceleme kapsamında Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Ankara Elektrik, Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi (EGO) Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Engelli vatandaşın ücretsiz seyahat hakkının engellendiğine ilişkin medyaya yansıyan olayın 06 HO ... plakalı özel halk otobüsünde gerçekleştiği, olayda mağdur olan vatandaşın bilgilerine ulaşamadığı, ancak olay ile ilgili 06 HO ... plakalı özel toplu taşıma aracının bir gün süre ile parka çekildiğini, park ücreti olarak 375, 00 Türk Lirası (TL) tahsil edildiğini,

b. Konunun Başkent 153 Mavi Masaya yapılan toplu şikayetler kapsamındaki eylemler içerisinde değerlendirildiği, Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği ve Özel Toplu Taşıma Araçları Yönetmeliği uyarınca 1.500,00 TL cezai işlem uygulandığı belirtilmiştir.

6. EGO tarafından sunulan yazılı görüş ekinde yer alan tahsilat belgelerinden, komisyon kararından ve işletme ruhsat belgesinden 06 HO ... plakalı özel toplu taşıma aracının muhatap Metsan İnsan Kaynakları Depoculuk Otomotiv Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. tarafından işletildiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda muhatap Şirketten yazılı görüşü istenmiştir. Görüş talep yazısı 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca usulüne uygun olarak 12/1/2024 tarihinde muhatap Şirkete tebliğ edilmiş ise de; muhatap Şirket yasal süre içerisinde yazılı görüşünü sunmamıştır. Bunun üzerine görüşünü sunması için muhatap Şirkete 9/2/2024 tarihli tekit yazısı yazılmış ve yazı 14/2/2024 tarihinde usulüne uygun tebliğ edilmiştir. Ancak muhatap Şirket tekit yazısına rağmen de yazılı görüşünü sunmamıştır.

7. Konuya ilişkin olarak S.S. Ankara Şehir İçi ve Mücavir Alan Halk Otobüsleri Kara Yolu Yolcu Taşıma Kooperatifinden bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. Kooperatif tarafından 06 HO ... plakalı araç malikinin ve işleticisinin Metsan İnsan Kaynakları Depoculuk Otomotiv Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. olduğu, Şirket ile Kooperatif arasındaki sözleşme uyarınca özel halk otobüsünün veya araç sürücüsünün ihmali ya da hatalı davranışları nedeniyle meydana gelebilecek zararlardan araç sahibinin ve sürücüsünün müşterek ve müteselsil sorumlu olduğu, üçüncü şahısların zararının araç sahibi tarafından karşılanacağı ve Kooperatif tarafından da araştırma yapılacağı belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

8. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (...)"

9. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

10. Anayasa'nın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" başlıklı 23'üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkrası şöyledir:

"Herkes yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. (...) Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir."

11. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendi şöyledir:

"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi" ve (f) bendine göre: "Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi (...) ifade eder."

12. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (...) (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

13. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, ayrımcılık türleri:

"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık." olarak sıralanmıştır.

14. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkrası şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurum'un, "ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu" düzenlenmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. Sosyal medya platformlarında ve yazılı basında Ankara'da özel halk otobüsüne binmek isteyen engelli bireye otobüs şoförünün: "İn aşağıya. Şimdiye kadar bindiğine say. Sen bir de sağlam olsan bize ne yapardın kim bilir." şeklinde söylemde bulunarak vatandaşı otobüse almadığına ilişkin haberler yer almış ve video görüntüsü paylaşılmıştır. Bahsi geçen videoda engelli vatandaşa yönelik davranışın, kamuoyunda tepkilere sebep olduğu gözlemlenmiştir.

17. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi kapsamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); ayrımcılık yasağı ihlali iddialarını başvuru üzerine veya resen harekete geçerek; genel insan hakları ihlali bağlamındaki iddiaları ise resen inceleme yetkisini haizdir.

18. 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesine göre hukuken tanınan hak ve hürriyetlerden yararlanmada cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır. Aynı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesinde ulaşım hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamayacağı ifade edilmiştir. Öte yandan, ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır.

19. Ayrımcılık yasağı ihlali iddiaları değerlendirilirken, Kanun'da yer alan kapsam doğrultusunda hizmet sunumunda eylem veya eylemsizliğin bir sonucu olarak herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlamanın meydana gelmiş olması gerekmektedir. İncelemeye konu olayda engelli vatandaşın toplu ulaşım hizmetinden yararlanmak istediği ve muhatap Şirket tarafından işletilen otobüsün şoförünün engelli vatandaşa yönelik eyleminin 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

20. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, Okpysz/Almanya, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse ya da meşru bir amaç izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur (AİHM, Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık, B. No. 9214/80..., 28/5/1985, para.72).

22. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da; nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Bu nedenle hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelelerin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelelerin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muamelelere tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, Burcu Reis, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

23. Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) 2'nci maddesine göre *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı ve makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesini kapsamaktadır."*

24. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi; *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı"* engelliliğe dayalı ayrımcılık olarak ifade etmektedir. Aynı maddenin (a) bendinde ise, *"engelliliğe dayalı ayrımcılık temeline dayanan ve engellinin hak ve özgürlüklerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen, kısıtlayan veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"* doğrudan ayrımcılık olarak ifade edilmektedir.

25. 5378 sayılı Kanun'un "Topluma dâhil olma" başlıklı 4/B maddesi ise, *"Engellilerin toplumdaki tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır."* hükmünü içermektedir.

26. EHİS'in 18'inci maddesinde Taraf Devletlerin, engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında seyahat ve yerleşim yerini seçme özgürlüğünü kabul ettiğine vurgu yapılmıştır. Yine Sözleşme'nin 20'nci maddesine göre Taraf Devletlerin engellilerin olanaklar çerçevesinde azami ölçüde bağımsız hareket edebilmesini sağlamak için etkin bir şekilde gerekli tüm tedbirleri alacağı ifade edilmiştir. Engellilerin istedikleri şekil ve zamanda karşılanabilir bir maliyetle hareket edebilmelerinin kolaylaştırılması da alınması gereken bu tedbirler arasında sayılmıştır.

27. İncelemeye konu olaya ilişkin haberlerde yer verilen videoda engelli vatandaşın özel halk otobüsüne binmek istediği sırada şoförün vatandaşın engelliliğini hedef alarak bazı sözler sarf ettiği ve vatandaşın otobüse almadığı yönünde görüntülerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi EGO Genel Müdürlüğü Özel Halk Otobüsleri Yönetmeliği uyarınca Özel Halk Otobüsleri Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde belirlenen yerler arasında yolcu taşımacılığını EGO Genel Müdürlüğünün izni ve denetimi altında yapan otobüsleri kapsamaktadır. Mezkûr Yönetmelik'in 16'ncı maddesi uyarınca özel halk otobüslerinde ilgili mevzuat uyarınca ücretsiz ve indirimli taşınması gereken yolcular ücretsiz ve indirimli olarak taşınırlar.

28. Ayrıca Ankara Büyükşehir Belediyesi EGO Genel Müdürlüğü Özel Toplu Taşıma Araçları Yönetmeliği'nin "Ücretsiz taşıma" başlıklı 16'ncı maddesine göre de: "Milli Savunma Bakanlığı adına Emekli Sandığı'ndan kimlik kartı verilen Gaziler, İstiklal Madalyası sahipleri, şehit dul ve yetimleri, belediye zabıta memurları, kanunlarla veya Bakanlar Kurulu Kararıyla ücretsiz taşınması hüküm altına alınanlar ile altı yaşına kadar olan çocuklar ücretsiz taşınırlar."

29. 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; "(...)engelliler için sağlık kurulu raporuyla %40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşlarının kendileri, ağır engellilerin kendileri ile birlikte birden fazla olmamak üzere birlikte yolculuk ettikleri refakatçileri, demiryolları ve denizyollarının şehiriçi ve şehirlerarası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehiriçi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanırlar."

30. 4/3/2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'nin "Ücretsiz seyahat hakkından yararlanacak kişiler" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca da engelliler için sağlık kurulu raporuyla % 40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşlarının kendileri, ağır engellilerin ise kendileri ile birlikte birden fazla olmamak üzere beraber seyahat ettikleri refakatçileri belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilir.

31. 6/1/2016 tarihli ve 29585 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılacak Gelir Desteği Ödemesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Belediye aracılığıyla gelir desteği ödemesi yapılacak işletmeciler" başlıklı 4'üncü maddenin birinci fıkrası, "İşletmecilere belediyeler aracılığıyla, 4736 sayılı Kanun kapsamında sayılan kişileri toplu taşıma hizmetinden herhangi bir ad altında hiçbir ücret talep etmeyerek ücretsiz yararlandırmaları kaydıyla, Bakanlık bütçesine bu amaçla konulan ödenekten ödeme yapılır." hükmünü içermektedir.

32. Ankara'da hizmet veren özel halk otobüsleri EGO Genel Müdürlüğünün izni ve denetimi altında belirli bir güzergâh üzerinde ve belirli bir ücret karşılığında yolcu taşımacılığı yapan ve işleticisi gerçek veya tüzel kişi olan otobüslerdir. Anayasa'nın 10'uncu maddesi, EHİS hükümleri, 5378 sayılı Kanun'un 4/B maddesi, 4736 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi ve Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesi uyarınca ulaşımda engelli yolculara sunulan ücretsiz ve indirimli taşınma imkânı engellilerin toplumsal hayata diğerleriyle eşit bir şekilde tam ve etkin katılımlarını sağlamaya yönelik bir uygulamadır. Bu konuda uygulayıcıların üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeleri büyük önem taşımaktadır.

33. Engelli yolculara sunulan ücretsiz ve indirimli olarak şehir içi ulaşımdan yararlanma imkânı sadece belediyeler tarafından işletilen otobüsler için geçerli bir uygulama olmayıp özel halk otobüsleri için de geçerlidir. Zira 4736 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden de engelliler ücretsiz olarak yararlanabilecektir. Nitekim Ankara Büyükşehir Belediyesi EGO Genel Müdürlüğü Özel Halk Otobüsleri Yönetmeliği ve Özel Toplu Taşıma Araçları Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesinde de kanunlarla ücretsiz taşınması hüküm altına alınanların ücretsiz taşınacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla şehir içi ulaşımdan engelli bireylerin ücretsiz yararlandırılması yükümlülüğü Ankara'da faaliyet gösteren özel halk otobüsleri için de geçerlidir.

34. EGO ve S.S. Ankara Şehir İçi ve Mücavir Alan Halk Otobüsleri Kara Yolu Yolcu Taşıma Kooperatifi tarafından sunulan görüş yazılarında incelemeye konu olayın gerçekleştiği otobüsün muhatap Metsan İnsan Kaynakları Depoculuk Otomotiv Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. tarafından işletildiği belirtilmiştir. Ankara'da muhatap Şirket tarafından işletilen özel halk otobüsüne binmek isteyen engelli vatandaşa yönelik şoförün "*İn aşağıya. Şimdiye kadar bindiğine say. Sen bir de sağlam olsan bize ne yapardın kim bilir*" şeklinde sözler sarf ederek vatandaşı otobüse almadığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede engelli vatandaşa yönelik bir hakkın kullanılmasında ya da bir yükümlülüğün yerine getirilmesinde meşru ve makul bir temele dayanmaksızın engeli sebebiyle farklı muamelede bulunduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla muhatap Şirket tarafından işletilen otobüse alınmayan ve esas olarak toplu taşımadan ücretsiz yararlanma imkânından mahrum bırakılmak istenen engelli vatandaşa yönelik engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık yapıldığı ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

35. 16/12/1942 tarihli ve 4325 sayılı Kanun ile Ankara Elektrik ve Havagazı İşletme Müessesesi kurulmuştur. 1950 tarihinde Otobüs İşletme İdaresinin bünyesine katılmasıyla Ankara Elektrik, Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi (EGO Genel Müdürlüğü) olarak Ankara'ya elektrik, havagazı ve otobüs hizmetleri verilmiştir. EGO Genel Müdürlüğü Ankara'da toplu taşıma hizmetlerinde otobüs ve raylı sistemlerinin işletmelerini ve ayrıca kentin trafik düzen ve güvenliğinin sağlanması amacıyla ulaşım planlama hizmetlerini yürütmektedir.

36. Ankara'daki özel halk otobüsleri EGO Genel Müdürlüğü Özel Halk Otobüsleri Yönetmeliği uyarınca EGO Genel Müdürlüğünün izni ve denetiminde faaliyet göstermektedirler. Adı geçen Yönetmelik'in "*Denetim*" başlıklı 17'nci maddesine göre: "*(1) Özel halk otobüsleri, EGO'nun yönetim, yürütüm ve denetimine bağlı olarak bu Yönetmelik esaslarına göre işletilir. (2) Özel halk otobüsleri ve personeli EGO Genel Müdürü, Genel Müdür Yardımcıları, Otobüs İşletme Daire Başkanı ve denetleme yetkisi olan EGO personeli tarafından denetlenir. (3) İşleticiler, özel halk otobüsü personelinin her türlü eyleminden ve taşımacılık faaliyetinden dolayı mali, cezai ve hukuki olarak sorumludurlar.*"

37. Ayrıca EGO Genel Müdürlüğü Kuruluş Görev ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik'in 18'inci maddesinde toplu taşıma araçlarının mevzuat çerçevesinde saha denetimlerini gerçekleştirmek, toplu taşıma araçları ile ilgili araç takip sistemi üzerinden araçları takip etmek ve denetimlerini yapmak Otobüs İşletme Dairesi Başkanlığının görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda incelemeye konu olayın gerçekleştiği özel halk otobüsünü denetleme yükümlülüğü EGO Genel Müdürlüğündedir.

38. EGO Genel Müdürlüğü Özel Halk Otobüsleri Yönetmeliği'nin ceza uygulanacak haller ile uygulanacak cezaları düzenleyen 19'uncu maddesinin (i) bendinde ücretsiz yolculuk hakkı olan yolcuları taşımamak ceza uygulanacak hal olarak belirlenmiş ve para cezası uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Yönetmelik'in cezaların uygulanmasına ilişkin 18'inci maddesinde de Yönetmelik hükümlerine uymayan işleticilere parka çekme, para ve taşımacılıktan çıkarılma cezaları uygulanacağı belirtilmiştir.

39. Ayrıca Ankara Büyükşehir Belediyesi EGO Genel Müdürlüğü Özel Toplu Taşıma Araçları Yönetmeliği'nin 23'üncü maddesinde işleticinin, özel toplu taşıma aracının ve personelinin her türlü eyleminden ve taşımacılığında doğacak olan mali, cezai ve hukuki konularından sorumlu olduğu ve özel toplu taşıma araçlarının EGO Genel Müdürlüğünce denetleneceği hüküm altına alınmıştır. Mezkûr Yönetmelik'in ceza uygulanacak haller ile uygulanacak cezaları düzenleyen 26'ncı maddesinin (1) bendinde ücretsiz yolculuk hakkı olan yolcuları taşımamak ceza uygulanacak hal olarak belirlenmiş ve para cezası uygulanacağı düzenlenmiştir. Yönetmelik'in 25'inci maddesinin (e) bendi ise şu şekildedir: "e) Özel toplu taşıma araçlarının işleticilerine 26 ncı maddede suç olarak belirtilen davranışlarda bulunmaları halinde komisyonun kararı doğrultusunda A' dan F' ye kadar olan para cezaları, aracı parka çekme cezası ile taşımacılıktan çıkartılma cezaları sırasıyla uygulanır. A grubu elli, B grubu yetmiş beş, C grubu yüz, D grubu yüz elli, E grubu iki yüz, F grubu üç yüz tam bilet ücreti karşılığı para cezasıdır. Bir işletme yılında yirmi beşten fazla F grubu ceza uygulanan araç taşımacılıktan çıkartılır."

40. EGO Genel Müdürlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte özel halk otobüsü işleticisi muhatap Şirket hakkında para cezası uygulandığı ve aracın bir gün süre ile parka çekildiği belirtilmiştir. Görüş yazısı ekinde yer alan belgeler arasında muhatap şirket hakkında düzenlenen bir günlük park bedeli ücretine ilişkin para alındı belgesi ve 06 HO ... plakalı araç hakkında para cezası uygulanmasına ilişkin komisyon kararının bir sureti olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Mavi Masaya yapılan bir başvuru üzerine verilen cevabi yazıda özel halk otobüslerine Belediye aracılığıyla gelir desteği ödemesi yapıldığının, serbest geçiş kartlarının iptal edilmediğinin ve vatandaşları mağdur eden uygulamaların varlığı halinde gerekli yaptırımların uygulanacağını belirtildiği görülmektedir. Bu çerçevede EGO Genel Müdürlüğünün engelli bireyin özel halk otobüsüne alınmaması üzerine gerekli denetimi yaptığı ve sorumlu Şirket hakkında mevzuat kapsamında yaptırım uyguladığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla denetim yükümlülüğünü yerine getiren EGO Genel Müdürlüğünün ayrımcılık yasağının ihlali nedeniyle sorumlu tutulamayacağı kanaatine varılmıştır.

41. İhlalin etki ve sonucunun ağırlığı ile ihlal iddiasına muhatap şirketin ekonomik durumu ve güçlü hukuki konumda bulunması göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap şirkete üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,
B. Muhatap hakkında 141.934 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,
C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,
14/3/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Aليşan TIRYAKI
II. Başkan

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan
(Görevli)

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi